

Ker so utrakvistične šole nekaj sramoten madež in rakrana na našem narodnem telesu, zato bi bilo nujno potrebno z njimi pomesti, kar je celo lahka stvar. Opiraje se na gori omenjeno razsodbo upravnega sodišča, naj vložijo interese občine in krajni šolski sveti pritožbo zaradi nemškega učnega jezika potom inštanca in — zmagali bodo sigurno. Ker pa je učiteljstvo takih šol nezavedno in od njega ni pričakovati, da bi navedlo interesovane faktorje k temu koraku, naj prevzamejo to velevažno narodno misijo narodno-zavedni tovariši sosednih šol. V mnogih slučajih bi se nudila prilika za tak posel tudi pot. učiteljem družbe sv. Cirila in Metoda, oziroma njenim podružnicam.

Z ozirom na navedene zakonite določbe naj si torej slovensko učiteljstvo učne načrte prikrji tako, da se uči nemščina vbodoče kot neobvezen predmet, in sicer samo za one otroke, ki se njih stariši v začetku šol leta prijavijo za ta pouk; vrhutega pa nemščina ne sme odjedati učnih ur materinščini, kvečjemu kakemu manj važnemu predmetu. Ker pa so vsi predmeti več ali manj važni in za splošno naobrazbo, ki jo naj po ljudska šola, neizogibno potrebni, zato bi kazalo par ur za nemščino kot neobvezen predmet dodati — (kjer je to vobče mogoče) — za te ure pa dotično učno osebo posebe nagraditi. Po kateri pravici naj bi se namreč slovenski učitelj ubijal z več predmeti in tlačnil več ur kakor njegov nemški kolega ob isti plači? — V doslej utrakvistične šole pa se — to spada tudi k reviziji učnih načrtov. — uvede za vse razrede slovenski učni jezik!

Za tako ureditev ni treba prositi nikogar za dovoljenje, a tudi ne imeti najmanj strahu pred morebitnim preganjanjem ali zasledovanjem „odzgoraj“. Učiteljstvo in krajni šolski sveti imajo za vse navedeno po zakonu dane in z jamčene pravice; oboji pa si naj bodo v svesti dejstva, da morajo državni osnovni in državni ljudskošolski zakon izvrševati sami in da jih v tem ne sme nihče ovirati!

Naše šolske zahteve v proračunskem odseku.

Proračunski odsek je dovršil razpravo o proračunu naučnega ministrstva. Posl. Ploj je ponovno zahteval veljavnost izpitov in študij na zagrebški univerzi. Nato je zahteval ustanovitev slovenskih ljudskih šol v Istri, oziroma državne podpore za že obstoječe. Nemški nacionalci M a r c k h l je zopet ponavljal obrabljeno in stokrat ovrženo frazo, da manjkajo predpogoji za ustanovitev slovenske visoke šole. Posl. C o n c i je izjavil, da bo obširno govoril o italijanskem vseučiliškem vprašanju, ko pride tozadavna zakonska osnova v razpravo po sprejetju proračuna. Upa, da bodo druge narodnosti Italijane podpirale pri tem vprašanju, kakor so se tudi Italijani že izrekli za ustanovitev njihovih vseučilišč. — Nemški liberalci D' E l v e r t je izjavil, da se Nemei ne protivijo vseučiliškim zahtevam drugih narodov iz kulturnih ozir, marveč zato, ker se boje, da bi to škodovalo nemški narodnosti. — Posl. V u k o v i c je zahteval ustanovitev navtične šole s hrvaškimi učnim jezikom v Istri in uvedbo slovenskega jezika na obrtni šoli v Trstu.

Proračun je bil na to odobren. Slovenci smo pri tem odšli zopet — praznih rok. — Uresničenje naših šolskih zahtev je tako zopet odloženo za vsaj eno leto, ako ne več! Slovenci naj plačujejo davke in — čakajo!

Obrambni tečaj v Ljubljani.

Z veseljem opažamo v zadnjem času, kako si zanimanje in smisel za narodno-obrambno delo osvaja vedno širše kroge in vedno več pristavev po vsej naši domovini. Vsakogar mora ta pojav napolniti z radostjo in zadovoljstvom.

Da dobi to splošno razpoloženje tudi potrebno smer in potrebno vsebino, je sklenil manjšinski odsek akad. društva „Adrije“ v Pragi prirediti letos o priliki glavne skupščine C. M. družbe v Ljubljani obrambni tečaj. Ta obrambni tečaj bo pri nas prvi svoje vrste in bo izkušal izpolniti tiste vrzeli, ki jih danes še nahajamo v narodni obrambi.

Navdušenje za narodno stvar je danes pri nas skoro že vsesplošno; čutimo tudi nekako razpoloženje na boj z odviki sovragi in tudi potrebno trdno zaupanje v zmago in boljše bodočnost našega malega naroda se je

že dostavilo. Toda to še ne zadostuje. Treba je iti še korak dalje. Treba je dognati, v koliko je to naše zaupanje v bodočnost naroda opravičeno, treba je dati bojnemu razpoloženju bojno polje, treba je navdušenje izrabit, praktično udeležiti, kratko: treba je programa naši narodni obrambi za letošino in za bodoča leta!

Ti razlogi so privedli praški „manjšinski odsek“ do sklepa, prirediti obrambni tečaj.

Da preidejo misli in predlogi, ki se bodo razpravljali na tem tečaju, v najširše vrste, se bo vršil tečaj dva dni pred letošnjo slavnostno skupščino C. M. družbe v Ljubljani, in sicer dne 1. in 2. malega srpana. Nadejati se je, da poseti vsaj večina tistih, ki bodo zaradi skupščine in veselice prišli v Ljubljano, tudi pragmatično skupščino vseh slovenskih narodnih delavcev, namreč — obrambni tečaj.

Obravnavala se bodo samo vprašanja, ki se tičejo neposredno našega naroda, ki so za njega in baš v sedanji dobi največje važnosti. Tečaj bo resen in znanstven, kar je že razvidno iz točk njegovega dnevnega reda.

I. dan (1. mal. srpana) 1. dopoldne:

a) Pangermanizem in „Drang nach Süden“ (poroča dr. Rybař iz Trsta).

b) Ljudsko štetje, uradno in zasebno (govori L. Brunčko).

2. popoldne:

c) Problem notranjega izseljevanja in priseljevanja; statistika; organizacija (razpravlja Janko Mačkovšek).

g) Organizacija naše gospodarske obrambe (referira dr. Gregor Žerjav).

II. dan (2. malega srpana) 1. dopoldne:

e) Manjšinsko šolstvo (poroča L. v Brunčko).

f) Naš položaj ob narodni meji na Korškem (razpravlja potovalni učitelj C. M. družbe Ante Beg) in na Štajerskem (potov. učitelj C. M. družbe Ivan Prekoršek).

2. popoldne:

g) Narodni položaj na Gorenjskem in Kočevskem (govori Ante Beg).

h) Primorsko — Trst (podaja Ivan Marija Čok iz Trsta).

Zadnje točke programa nam bodo nudile jasno sliko, celotni pregled našega narodno-politiškega posestnega stanja v naših najbolj ogroženih pokrajinah. To bo naša bilanca, stvarna, resna, nepristranska in odkrita. Vsakemu predavanju bo sledila debata in zaradi stvari same je želeli, da se te udeležijo čim največ izkušenih narodnih boriteljev z vseh koncev in krajev naše domovine. Debata naj bo glavno, posamezna poročila bodo dala k njej le podnet.

Obrambni tečaj bo tisti forum, pred katerim se bodo razpravljale vse hibe in pomanjkljivosti naše narodne obrambe dosedaj in se bodo podajali predlogi, nasveti, načrti za našo narodno obrambo vbodoče. To velja za posamezne pokrajine in za vso Slovenijo sploh.

Stvarna, resna kritika bo dobro došla, ker je taka kritika vedno prvi korak k ozdravljenju razmer. Dnevna politika bo predmet debate le v toliko, v kolikor je to neizogibno. Obrambni tečaj bo politično nepristranski, motril bo razmere izključno z narodnostnega vidika brez ozira na levo in desno.

Zato so vabljeni vse samoupravne korporacije (občine, šolski sveti itd.) iz obmejnih in ogroženih krajev, vsa resna obrambna in kulturna društva — sploh vse, kar se za narodno obrambo zanima. Spoznajmo se, priznajmo si neizprosno hibe in napake, pogledimo svoj položaj, začrtajmo si pot — in potem krepko naprej, na delo!

Pri p o m n j a: Tečaj bo pristopen le tistim, ki so svojo udeležbo pravočasno prijavili in se izkažejo z vabilom. Kdor se torej misli tečaja udeležiti, naj se zgleda upravništvu „Slov. Branika“ (Ljubljana, Tržaška cesta 33), ki mu na prijavo pošlje vabilo. — O tečaju se namerja izdati knjiga, ki bo obsegala referate in debato v izvlečku; kdor si jo misli naročiti, naj to prijavi istotam.

O enakopravnosti učiteljic in učiteljev.

Namen imam izpregovoriti par besed o pravicah, ki so nam občinskimi tržaškimi učiteljicam prikrajšane, o pravicah, ki se nam brez utemeljenosti odrekajo. Kdo nam jih odteguje, kdo odreka! Nihče drugi nego uprava naše šolske oblasti! In vendar so te pravice ničmanj ko vnebovpijoče, ako se zamaknejo

za trenutek v sistem dandanašnjosti, v velesilno organizacijo napredka, oziroma v vsestransko pretresujoče vprašanje, ki ima — liki čoln — dva različni nazivljajoča se konca: dolžnost — pravica, ali ki se — liki viharjoč prapor — izraža z dvema ekspresivnima barvama; trud — plačilo.

Že samo razmotrivanje o tem pojmu se nam predočuje najnaravnejše in preprosto, da isti, kdor opravlja vestno svoje dolžnosti, sme z vso žilavostjo in brez vsakega obostavljanja podjarmiti svojemu delovanju in početju podrejene zahteve.

Ali ravnotako samo ob sebi umevno bi nam pač moralo biti tudi prepričanje, da nas v tem našem najnovejšem stremljenju podpró s prožno pripravljenostjo zlasti oni, ki jim smo po duhu v najbližjem sorodstvu. Mislim na naše tržaške tovariše. Toda dvomim, da utegne izpasti tako. Zdi se mi celo, da se ne varam; ako bomo učiteljice primorane trčiti ob odpor svojih — ob drugih prilikah sicer kavalirskih — tovarišev. Zdi se mi, da bi se nevoljno zganili celo flegmatiki in ravnodušneži, ako bi prevečevalo dvorano mestnega sveta ugodno reševanje naše ženske ravnopravnosti v plačilnem genu z našimi tovariši. Do teh pesimistiških odduškov me navaja misel, ki me vodi za nekaj let nazaj. Takrat smo se namreč sestale vse tržaške mestne učiteljice, italijanske in slovenske, ljudskošolske in meščanske, ter — sklicevaje se na utemeljene podatke — zahtevale enakopravnost z možkimi glede pokojnine in letne plače.

Dotične takratne enquete pa niso takozvane naše prvakinje najbrže niti povoljno zabelile s primerno začimbo, drugače bi slavni magistrat storil pač kaj več nego je. Našemu izziva-jočemu toplemu objemu se je namreč odzval le shladnim pobožkanjem; namesto penzije in povišanja v bankovcih nas je potolažil le z odpravnino v slučajju poroke. Tedaj sem bila jaz še v učiteljskem razvoju in se nisem niti upala zganiti se, toda danes povem odkrito, da bi mi bila ljubša penasta ničla nego le plehek milodardček. Vendar, o tem bodi vsaj za danes — punetum! Hotela sem le povedati, da so se takratni naši kolegi veselili tistega magistratskega manevra z nami ter izjavili, da bi se bili protivili, ako bi se naše želje rešile priključno.

Toda pristni kvas, za voljo katerega narašča naj pesimizem do tukajšnjih učiteljev, je ta, da ko so se nedavno — na pragu svoje šolske oblasti — oglasile Furlanke ter so njihove težnje prijekale do našega ozemlja, sem v pomenku z nekim tukajšnjim tovarišem zapazila znatno gubico nad nosom, ki mi je s hripavim sekundiranjem par stavkov razložila dokazovala, da bi onega dne — ko bi slavni magistrat izkušal ugoditi našemu finančalnemu koprenju — ne zagostolel ravno slavospevnega gaudium na našo žensko adresu.

In vendar ne zahtevamo nič takega, kar utegne škodovati našim učiteljem bodisi na materialnosti bodisi na ugledu. Saj naš vzklík po enakopravnosti ne vsebuje škodoželjnega nazadnjaštva, ki bi sunilo naše tovariše v ono kad letnega honorarja, v kateri se sukamo dosedaj me ženske; marveč se želimo pospeti za eno stepenico višje, da sežemo svojim kolegom do ramen, ker jim itak že v trudu... segamo preko brade. Kako ne? Oni poučujejo v jeziku, računstvu, zgodovini, risanju in t. d. No, in me ravnotako. — Da! Me smo baš toliko pragmatične ko naši kolegi in... ker spadamo k šibkemu, utrudljivemu in ženskem spolu, zato imamo vrhu vsega vsak teden še po tri ure ročnega dela. Pa ne le, da imamo isti trud, imamo tudi iste šole, isto učenje pred svojimi službenimi leti.

Baš za voljo tega se nas ne sme paragonirati z drugimi uradnicami — železniškimi, sodiščnimi in poštnimi, ki imajo mnogo manjšo plačo ko njih moški kolegi. Postopanje njihovega kasirja je potemtakem docela opravičeno, pravilno in umestno. Točno ustanavljanje enakopravnosti je možno samo med takimi, ki si stoje na enakem stališču razvoja in pomena. Izmed poštnih, železniških in namestniških uradnikov so neki, ki so več del svojega življena prebili v učnih knjigah in ne posedujejo mature, marveč celo rigoroz. Tem vendar moramo privoščiti znatnejši zaslužek nego aspirantijam in oficijantijam, ki lahko že v osemnaj-

stem letu z igračastim izpitom prestopijo udobni prag svojega urada.

Me torej ne pretiravamo in smemo z mirno vestjo zahtevati enakopravnost, ker v njeno dosego označujemo enak trud in enako izšolanje v primeri s svojimi kolegi. Me smo pač vse kaj drugega nego one venomer predse zročie manipulantiže iz zato jih smemo nadkriljevati tako, da se smemo postavljati svojim kolegom v očigled z baš onim cinizmom, ki ga me utegnemo zaslutiti v njihovi nejevolji. Razjasnila sem, da niso oni prav nič več od nas, ampak da celo manj delajo, ako se domislím tistih treh uric v ročnem delu. Ne umem tedaj, zakaj bi oni morali imeti večjo plačo in večjo stanarino! Čemu ta melatrophia pravice? In zakaj vendar, po katerem paragrafu in postavnem zakonu, po čigavem povelju in mišljenju? Ako smo ženske inferiornó bitje, ki zasluži manjše prejemke, zakaj se pa nas obremenjuje z istim, oziroma večjim opravičilo? — Kam se je vendar skrila zaželena doslednost, da se usoja spačena nezmisel tako gospodovalno vladati s svojim žezlom.

Toda to ravnanje ne sme trajati še dolgo dalje; ono mora naposled itak izpasti iz lastne osi kakor slehrna krivica. Slavni tržaški magistrat vendar ne bo zaostajal za šolsko oblastjo, ki so mu podrejene državne učiteljice, ter ne bo iskal i nadalje razloga, s katerim bi subjektivno ali objektivno omejil naše najnovejše načrte zakaj me imamo ista šolske leta, iste studije ko naši tovariši. In ako hrepenimo po nečem, činimo to le na podlagi nepreklicnih pravic, ne da bi priobčevale svojstev, s katerimi bi hotele součiteljcem škodovati.

Sicer nam v opravičevanje postavljajo naši tovariši marsikaj in med drugim neopravičene podatke, t. j. da potrebujejo denar za tobak in denar za pijačo; da jim je obleka dražja od naše, da morajo skrbeti za družinico oni, ki so poročeni. Navzlic temu hočem biti tako jezična in odgovoriti na vse to s soglasujočimi vzporednicami. Kar se tiče tožbe glede pijače, se mi vidi ravno tako neutemeljena, kakor bi bila moja, ako bi na naslov šolskega odseka zapisala celo jato deziderijev. Povedala bi seveda lahko tudi jaz, da srebam rada chartrenx in rozolij ter da se prav rada oblizujem s pomočjo krimskih in japonskih bonbončkov.

Pa kakor trde naši kolegi, da strastno radi kadijo in vohajo tobak, se smemo pač tudi me ovaditi, da nam izredno ugajajo mamljivo dišeče bosanske smodčice. In pa! Marsikatera tržaška učiteljica — kakor cenijo naši kolegi tobak in cigarete — cenijo kako drugo nazvadico, ki se ne da prebaviti brez srebrnega cvenka.

Da so moške obleke dražje? Da, dražje so, zato pa istočasno tem trajnejše. A kako je z nami v tem položaju? Hm! Dočim zadostujeta moškimi le dve opravi, moramo skrbeti ženske najmanj za štiri obleke vsakoletno, zlasti ker niso naše učilnice zakopane v hribih, marveč moramo paziti na eleganco in čednost celo ob delavnih.

Le zadnja točka, s katero si prizadevajo moški izpodviniti tarčo naših zahtev, se mi vidi uvaževanja vredna. In še ta le deloma. Tovariši trde, da se poročijo in nastopijo naknadno pred nepoznane izdatke in si torej vsaj s svojo prijetno plačico odstranjajo družinske skrbi. Hm! Lahko bi jim vzklíkile: Saj je čas, da za nekaj skrbite, drugače vas vaša plačica utegne napraviti še preobjestne. Saj nimate navade — kakor večina vaših slabše plačenih tovarišic — podpirati ostarelih in onemoglih roditeljev ali pa vzeti v svojo oskrbo izšolanje ali vsaj oblačenje in obutev svojih mlajših bratev in sestric! Zakaj, ako je kaj takih — svojim koleginjam v tem sličnih — je gotovo tako malo, da ne zasluži zaradi njih privilegija pred samostojno žensko vsa moška četa. Toda jaz nočem iskati dlake v jajcu, da bi z njo ščegetala razburljivo živce svojih tovarišev, marveč hočem celo uvaževati gori omenjeno zadnjo točko. Mislim namreč, naj slavni magistrat celo poviša mesečno plačo vsem onim tovarišem, ko dospo do spoznanja, da ne mogo živeti brez ženske, toda istodobno naj nas postavi na isto prijazno stališče, na katerem sede že sedaj naši učitelji; zavrti naj nas v kolo, v katerem udarja takt in tempo po izpoljenih dolžnostih in prebitem trudu.

Enakopravnost moramo doseči, ker spada le-ta k našim pravicam, moramo, ker ona ni le kaprica našega službenega delovanja, marveč